

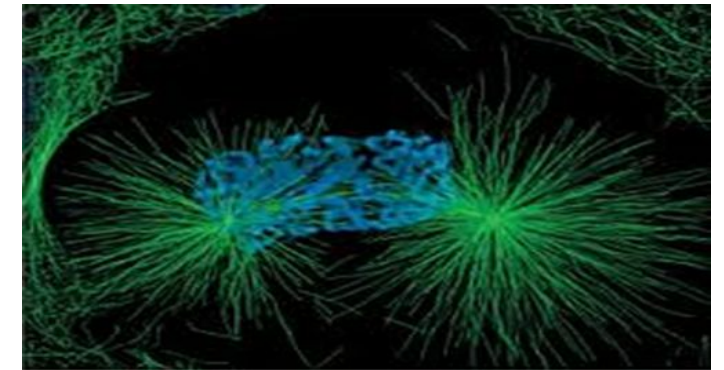
КЛІТИННИЙ ЦИКЛ. РЕГУЛЯЦІЯ КЛІТИННОГО ЦИКЛУ

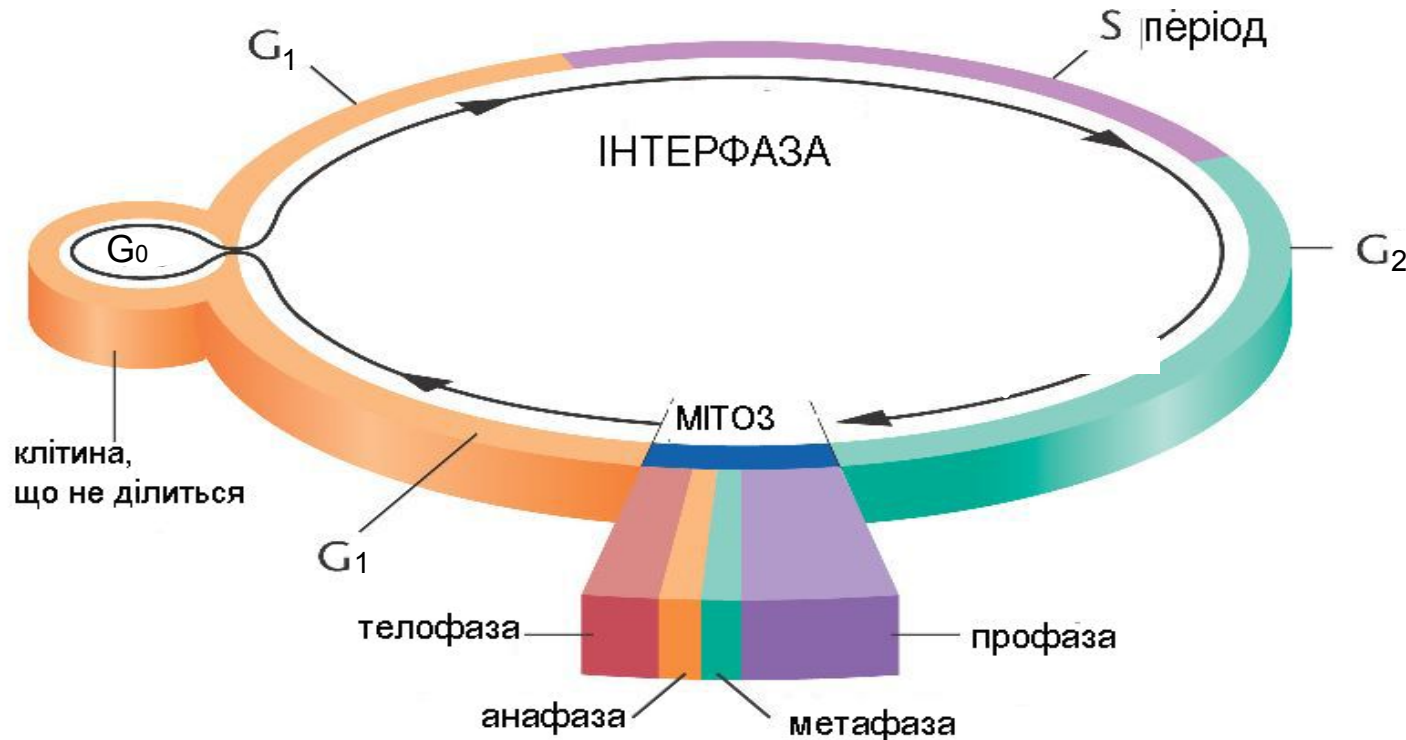
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: 222 – «МЕДИЦИНА» (МАГІСТРИ)

ПЛАН

1. Організація клітини в часі
2. Інтерфаза. Етапи інтерфази
3. Мітоз. Етапи мітозу
4. Регуляція клітинного циклу
5. Типи поділу соматичних клітин

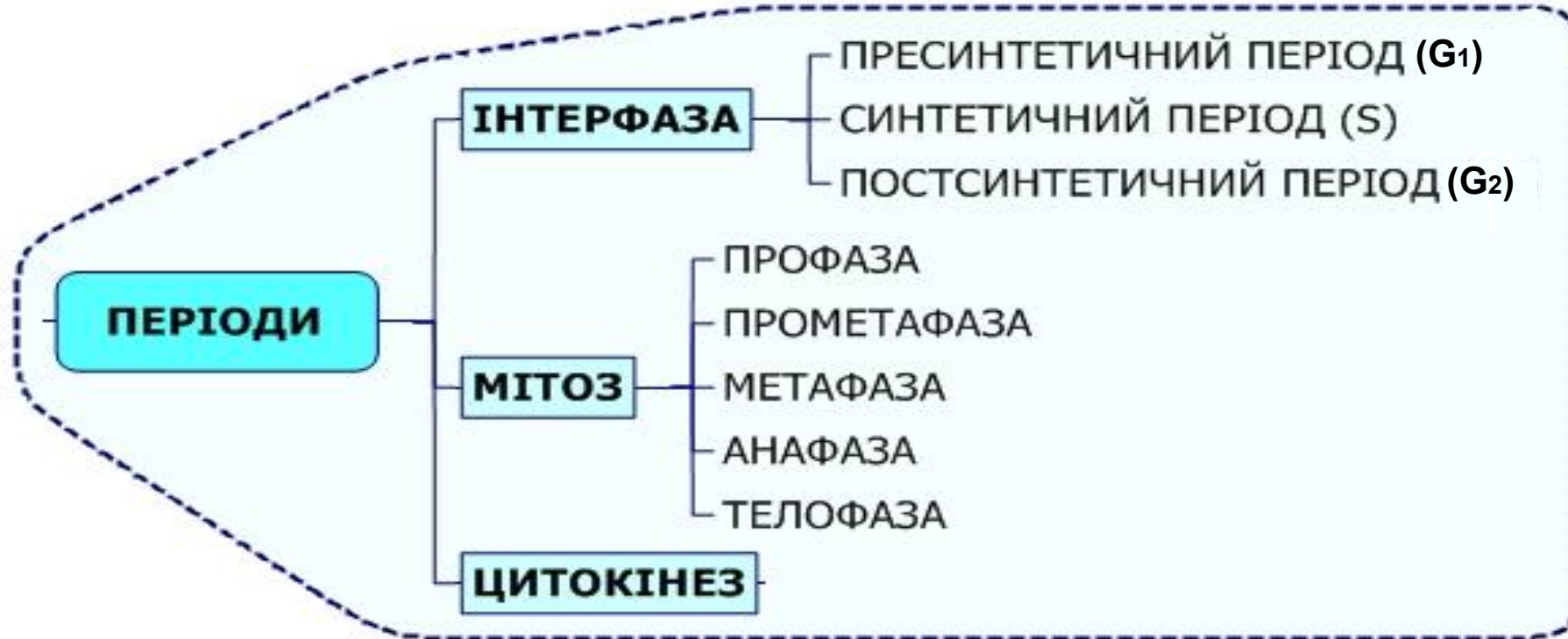
КЛІТИННИЙ ЦИКЛ

Клітинний цикл – це період життя клітини з моменту її появи до зникнення. Супроводжується ростом, диференціюванням, функціонуванням.

Багатоклітинний організм для того, щоб існувати тривалий час, повинен створювати нові клітини з тією ж швидкістю, з якою гинуть старі. Тому поділ клітин – ключове явище в житті усіх організмів.

СТРУКТУРА КЛІТИННОГО ЦИКЛУ

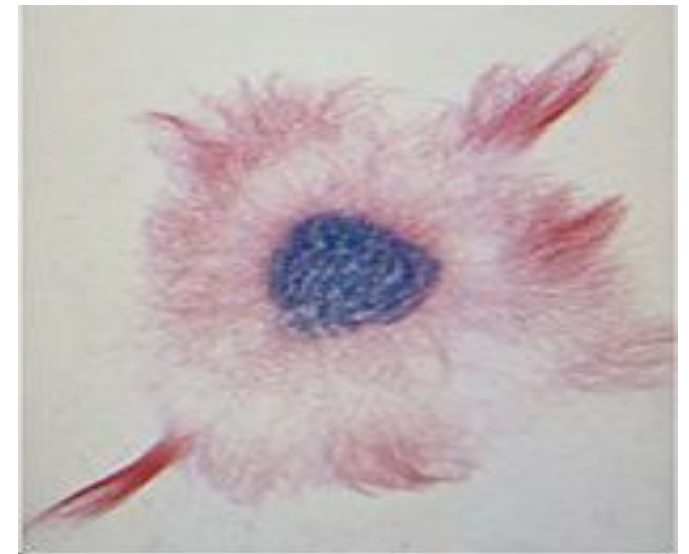
ІНТЕРФАЗА

**частина клітинного циклу між двома
послідовними мітозами**

(для клітин, що діляться);

**період від останнього мітозу до загибелі
клітини**

(для клітин, що втратили здатність до поділу)

ПРЕСИНТЕТИЧНИЙ ПЕРІОД ІНТЕРФАЗИ

СИНТЕТИЧНИЙ ПЕРІОД ІНТЕРФАЗИ

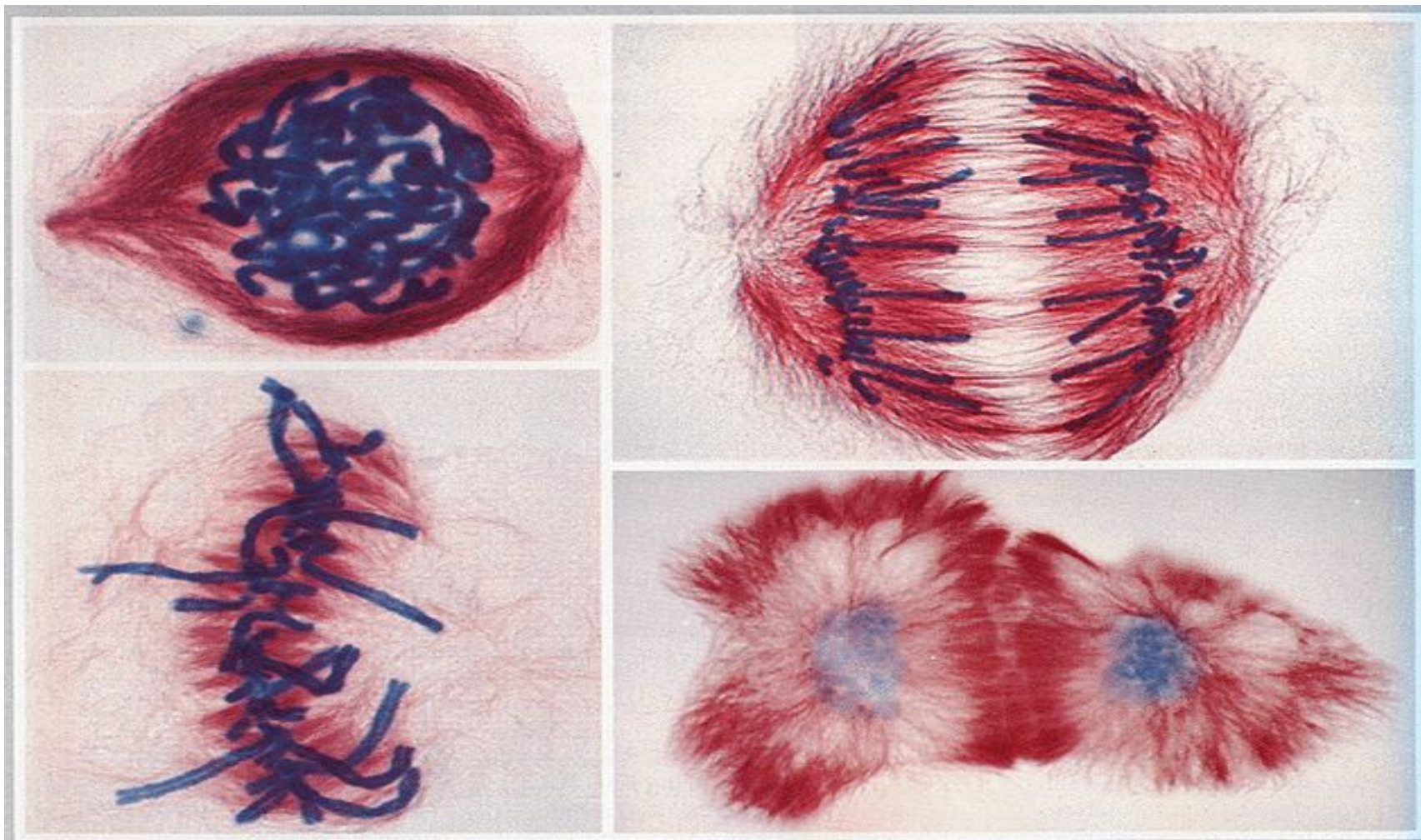

ПОСТСИНТЕТИЧНИЙ ПЕРІОД ІНТЕРФАЗИ

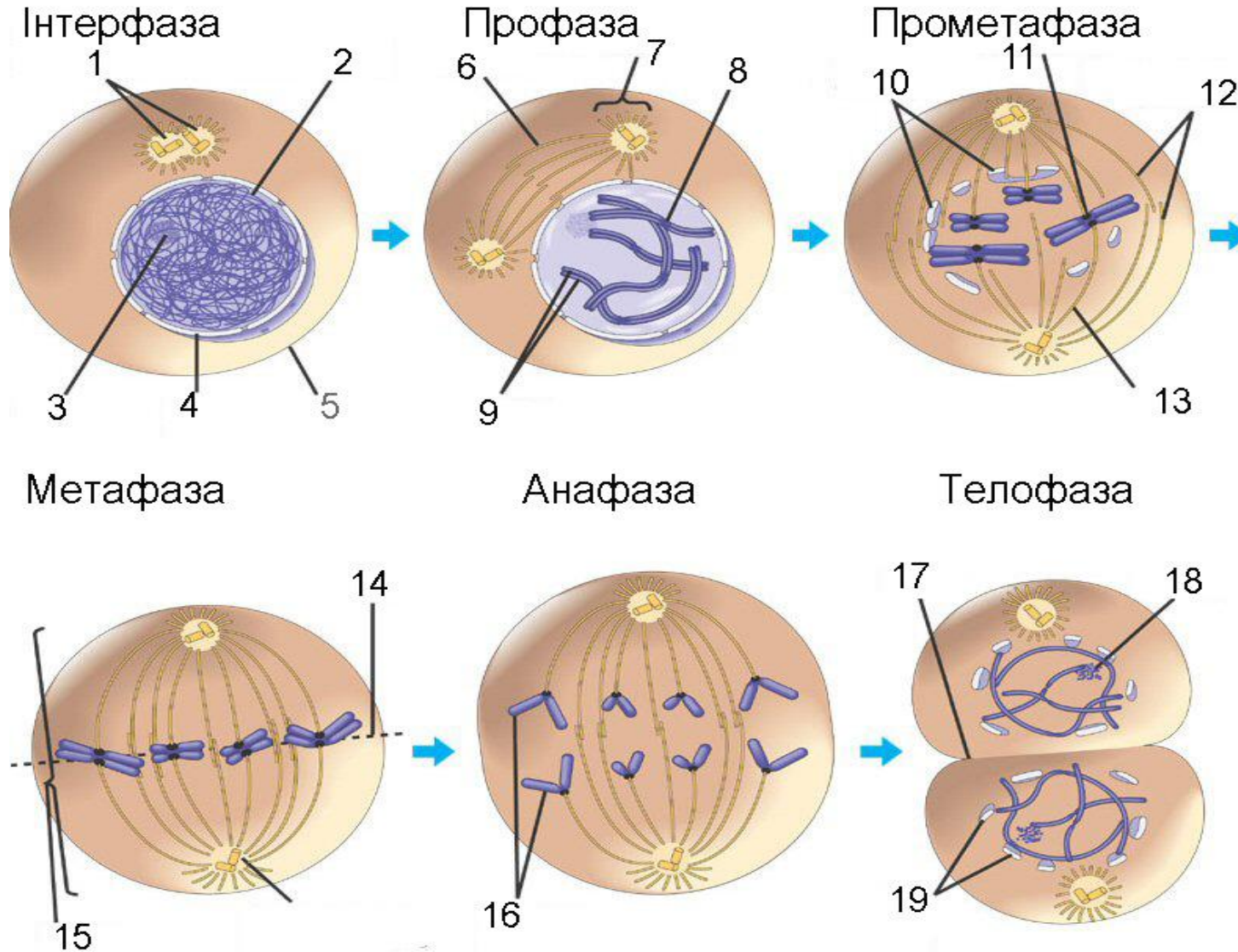

МІТОЗ – це непрямий поділ ядра клітини, який забезпечує точну передачу інформації від материнської клітини до дочірньої

МІТОЗ У ТВАРИННІЙ КЛІТИНІ

- 1 – клітинний центр;
- 2 – хроматин;
- 3 – ядерце;
- 4 – ядро;
- 5 – клітинна мембрана;
- 6 – формування веретена поділу;
- 7 – центріолі;
- 8 – хромосоми;
- 9 – хроматиди;
- 10 – фрагменти ядерної оболонки;
- 11 – центромера;
- 12 – веретено поділу;
- 13 – мікротрубочки;
- 14 – метафазна пластинка;
- 15 – веретено поділу;
- 16 – однохроматидні хромосоми;
- 17 – перетяжка;
- 18 – формування ядерця;
- 19 – формування ядерної оболонки

ПРОФАЗА МІТОЗУ

- конденсація хромосом;
- початок утворення веретена поділу;
- міграція центріолей до протилежних полюсів;
- зникнення ядерця;
- кількість хромосом та хроматид = $2n4c$

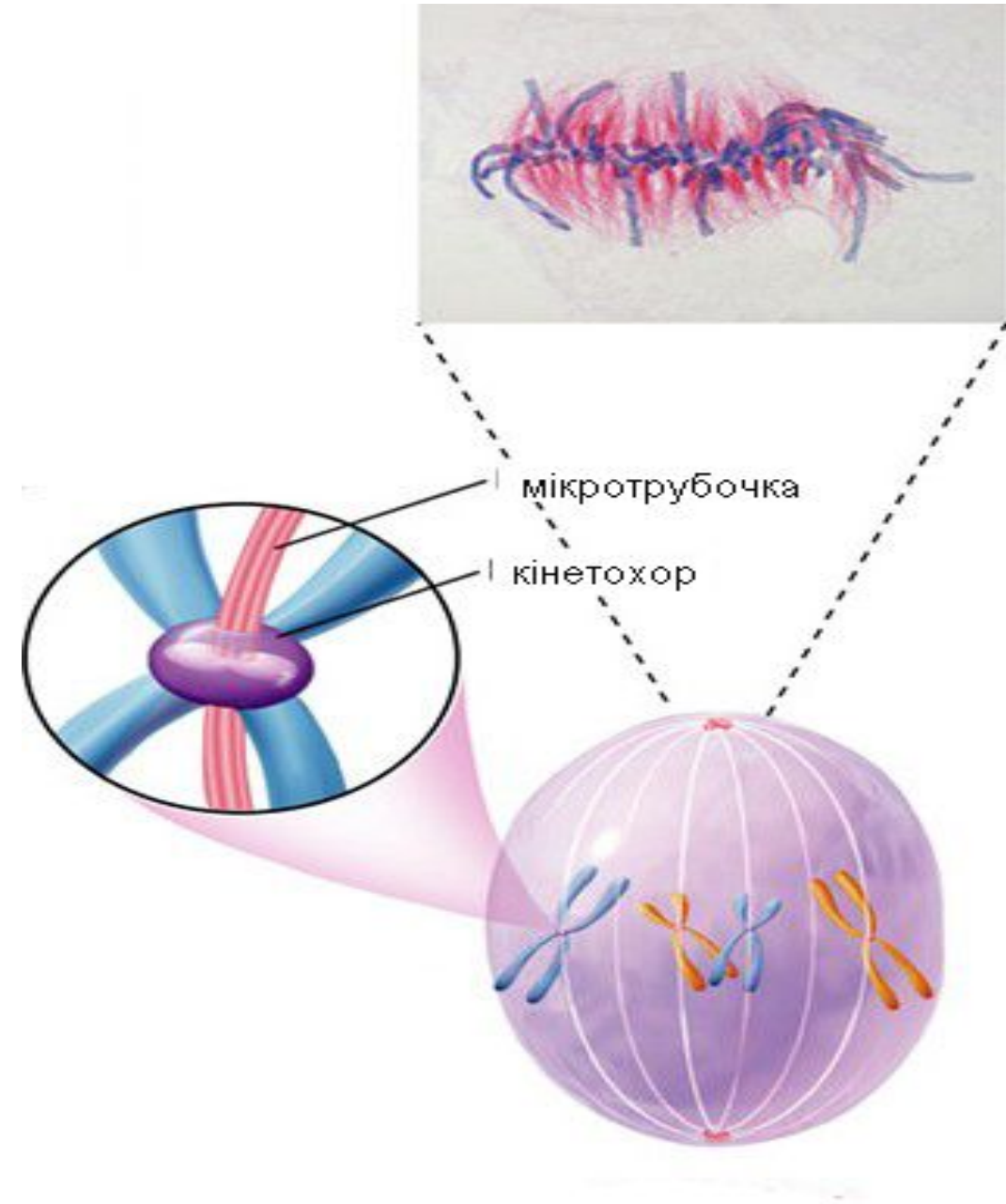
ПРОМЕТАФАЗА МІТОЗУ

- фрагментація ядерної оболонки;
- утворення кінетохорів;
- завершення формування веретена поділу;
- кількість хромосом та хроматид = $2n4c$

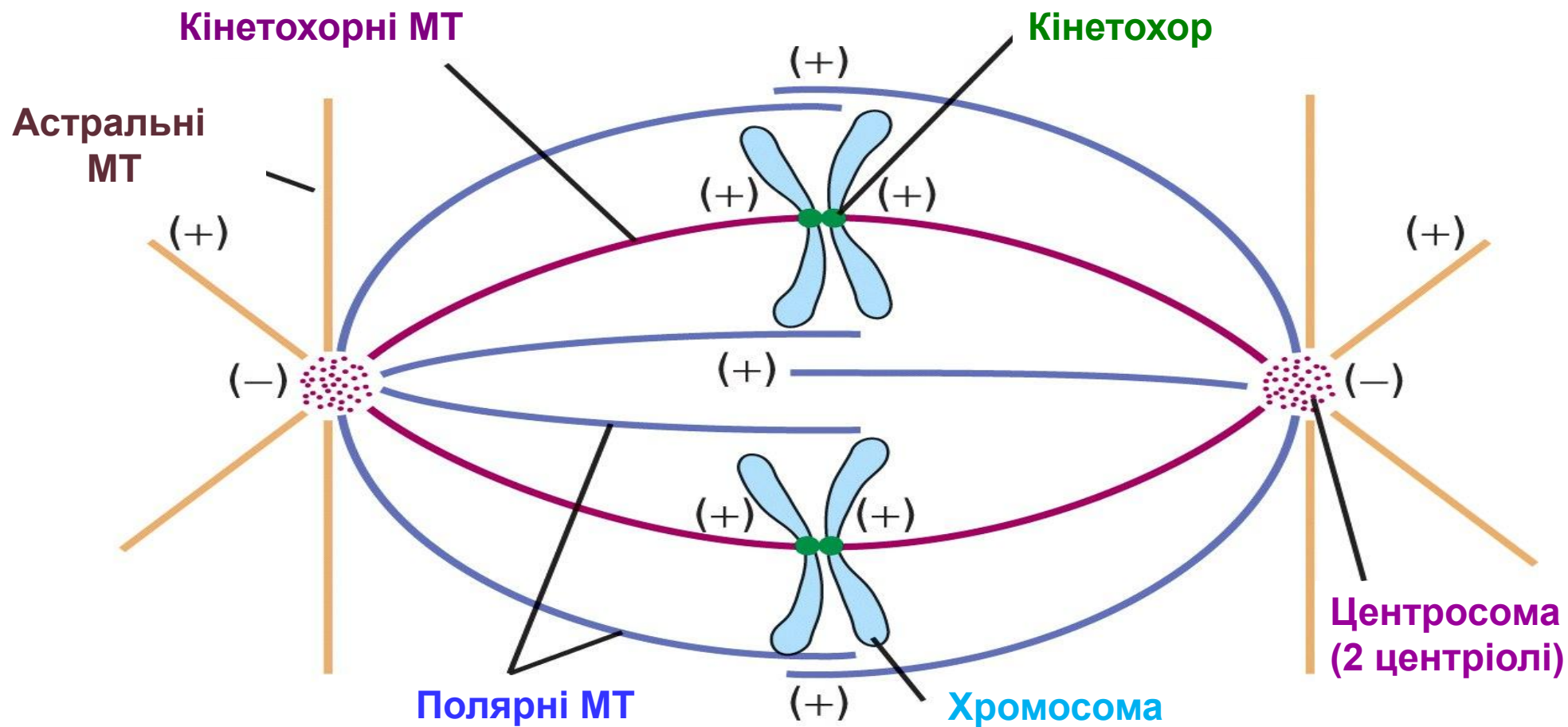

МЕТАФАЗА МІТОЗУ

- максимальна конденсація хромосом;
- розміщення центромер хромосом у екваторіальній площині;
- формування метафазної пластинки;
- хромосоми залишаються з'єднаними лише у ділянці центромери;
- кількість хромосом та хроматид = $2n4c$

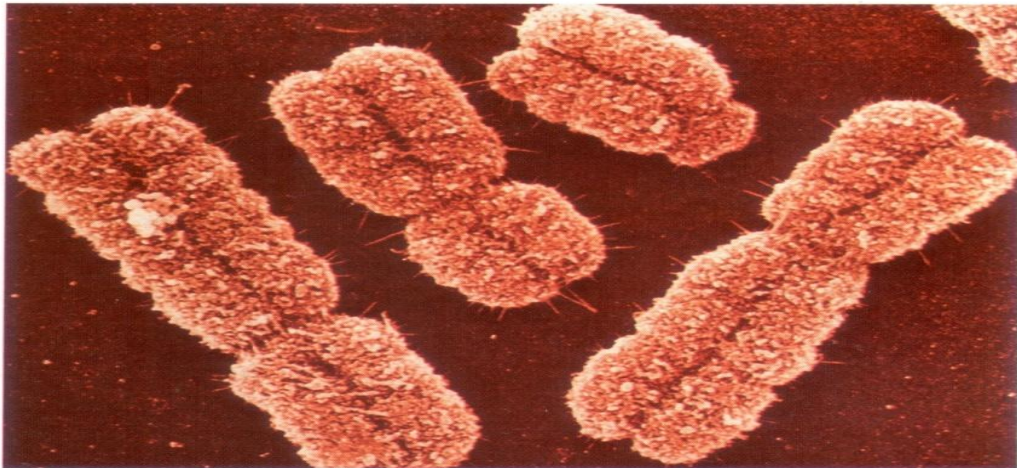
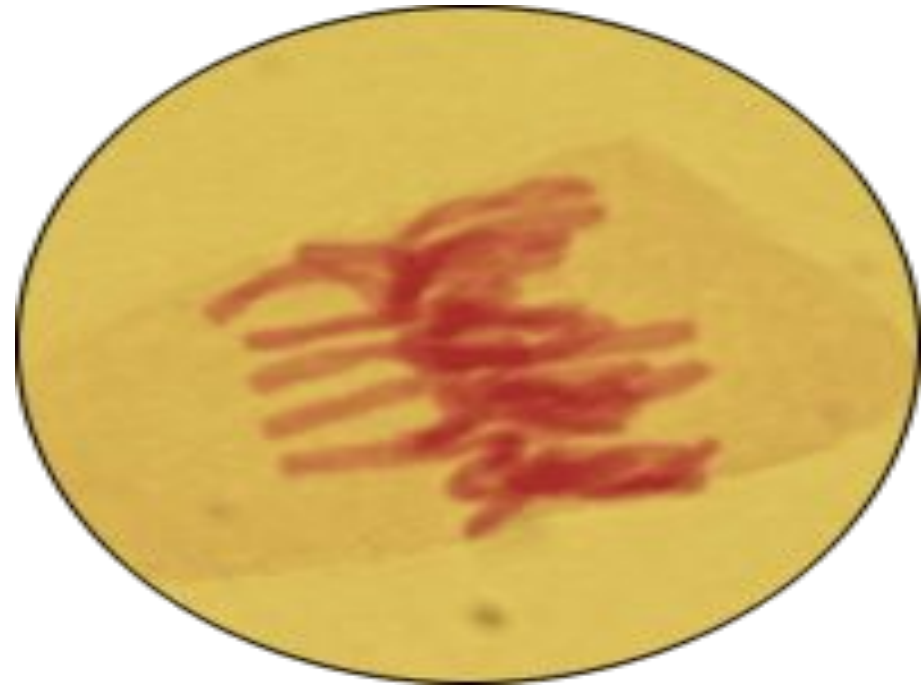

ВЕРЕТЕНО ПОДІЛУ

МТ – мікротрубочки

ΜΕΤΑΦΑΖΗ ΧΡΟΜΟΣΟΜΙ

АНАФАЗА МІТОЗУ

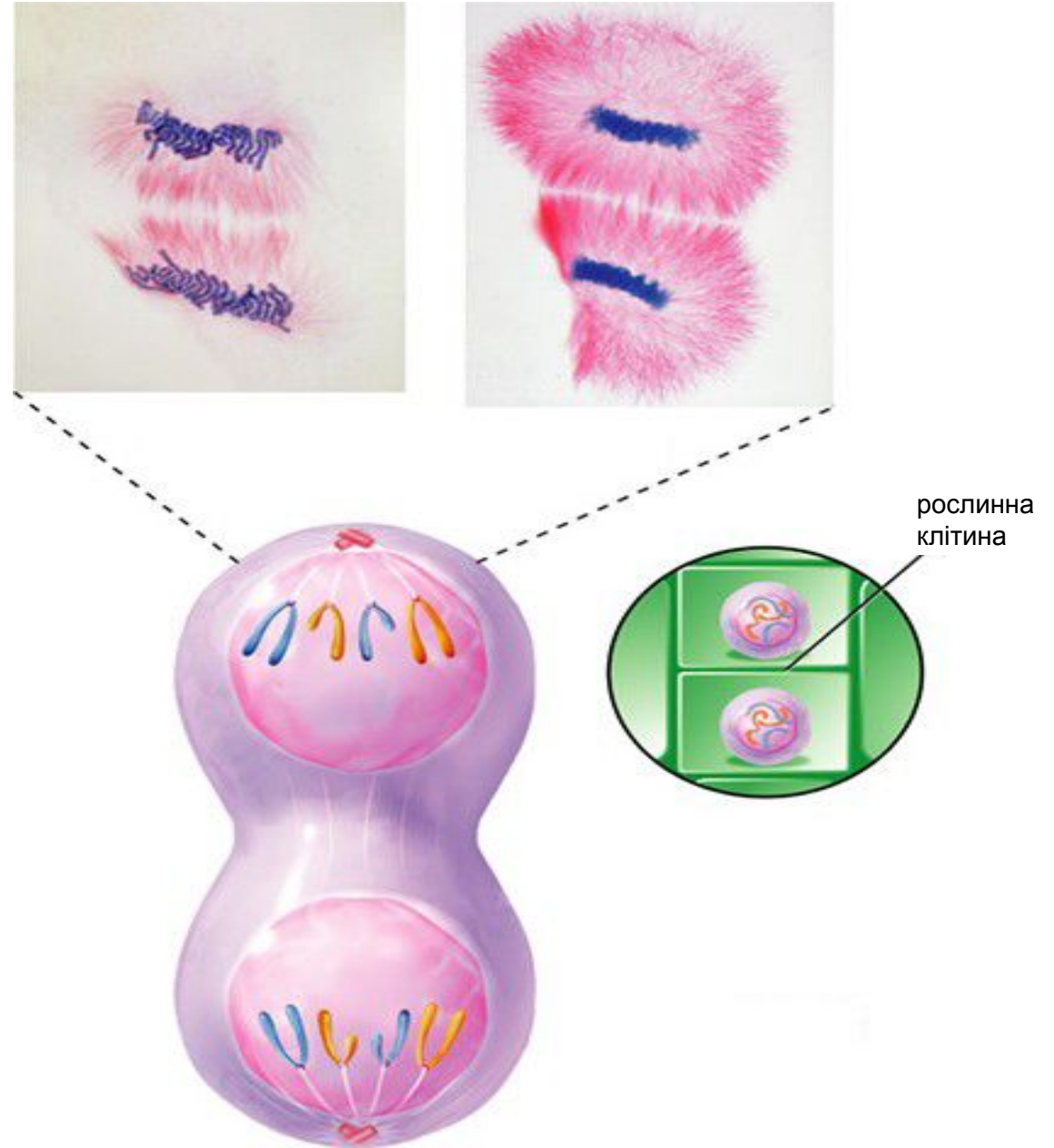
- роз'єднання сестринських хроматид та утворення однохроматидних хромосом;
- рух хромосом до протилежних полюсів клітини;
- кількість хромосом та хроматид = $4n4c$

ТЕЛОФАЗА МІТОЗУ

- зникнення кінетохорних мікротрубочок;
- деконденсація хромосом;
- формування ядерної оболонки;
- утворення ядерець;
- кількість хромосом та хроматид у ранній телофазі = $4n4c$, у пізній телофазі = $2n2c$

ЦИТОКІНЕЗ (ЦИТОТОМІЯ)

ПОДІЛ ЦИТОПЛАЗМИ (КЛІТИННОГО ТІЛА)

— пізня телофаза

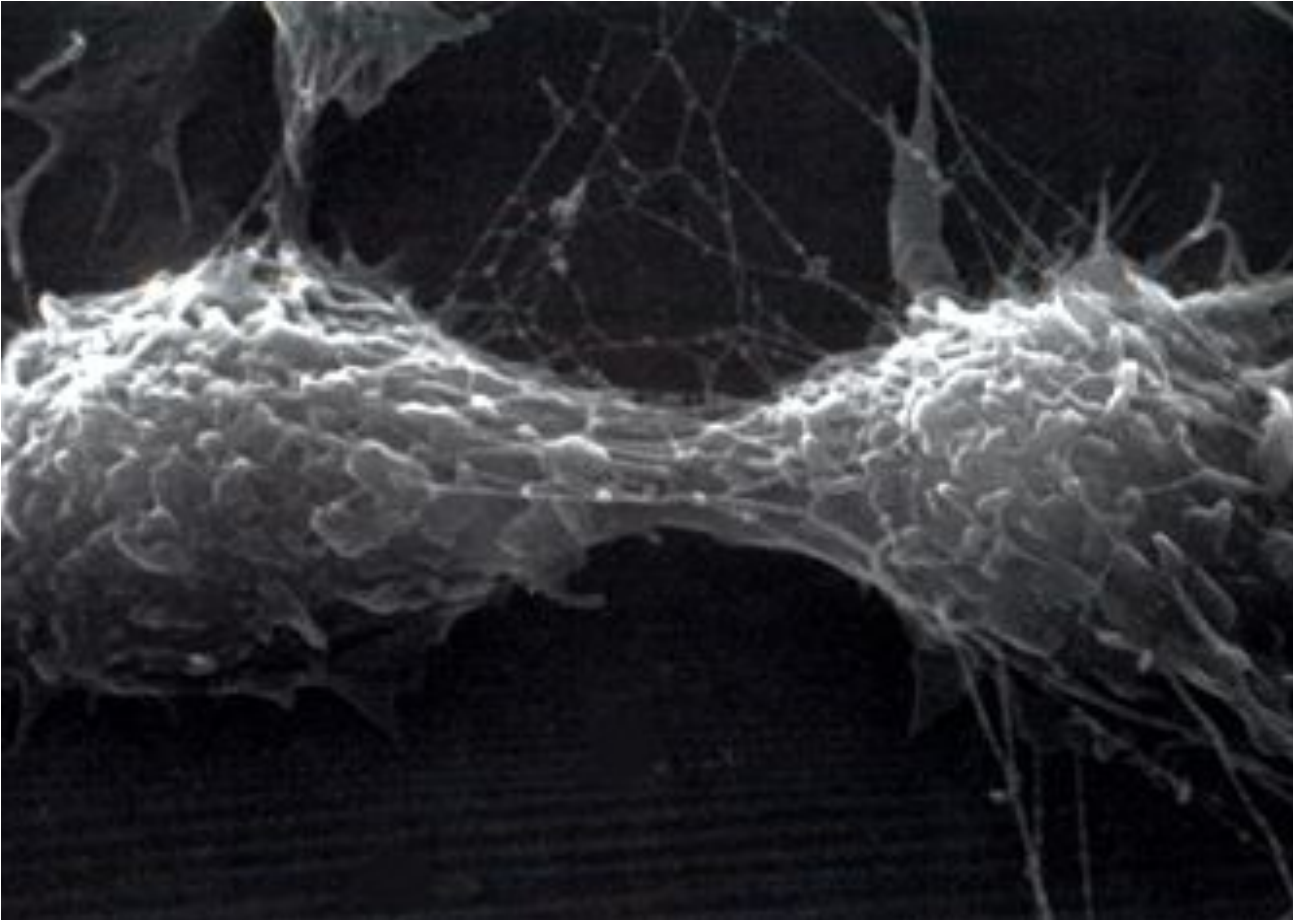
У ТВАРИННИХ КЛІТИНАХ

- формування скоротливого кільця з мікрофіламентів у центрі клітини
- зменшення діаметра кільця
- поступове вгинання плазмалем (виникнення борозни поділу)
- утворення двох дочірніх клітин

У РОСЛИННИХ КЛІТИНАХ

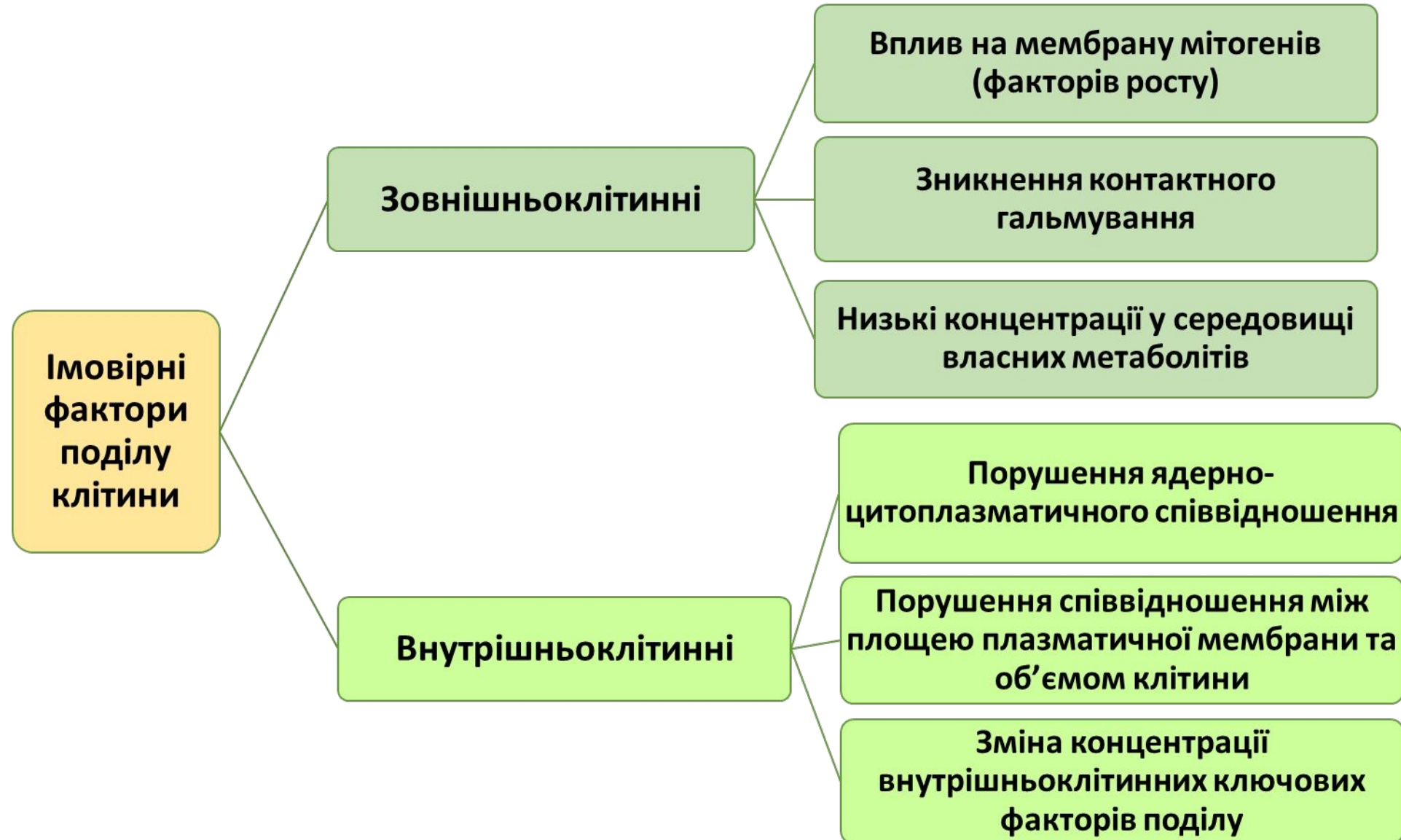
- взаємодія мікротрубочок та дрібних вакуолей апарату Гольджі
- утворення первинної клітинної стінки
- відокремлення двох клітин

ЦИТОКІНЕЗ (ЦИТОТОМІЯ) У ТВАРИННИХ КЛІТИНАХ СУПРОВОДЖУЄТЬСЯ:

- **формуванням скоротливого кільця з мікрофіламентів на екваторі клітини;**
- **вгинанням плазмалеми;**
- **утворенням двох дочірніх клітин**

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ПОДІЛУ КЛІТИНИ

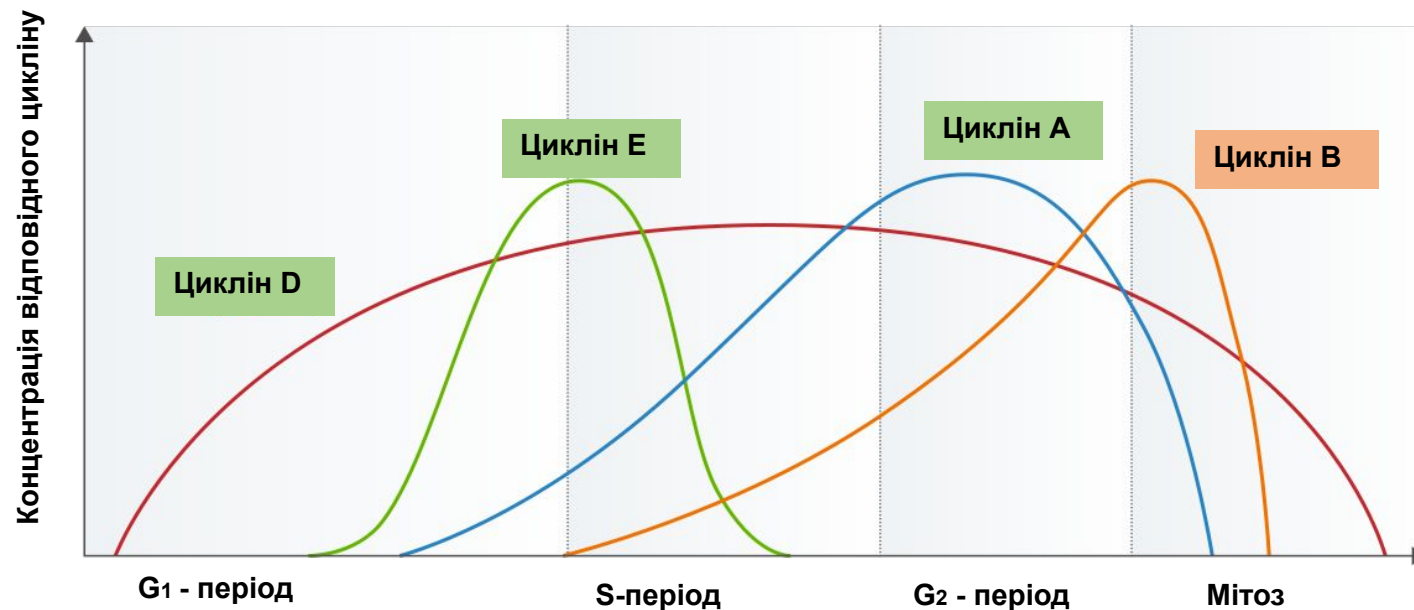
ФАКТОРИ РОСТУ

зв'язуються з рецепторами на поверхні клітини і активують процеси клітинного поділу та/або диференціювання; зазвичай є білками або стероїдними гормонами

**Багато з факторів росту стимулюють поділ у різних типах клітин;
але деякі фактори росту є специфічними до певного типу клітин**

- **Приклади:**
- **Епідермальний фактор росту**
- **Фактор росту фібробластів**

- **ЦИКЛІНИ** – родина білків; для людини та більшості еукаріотів визначено декілька основних класів циклінів.
- Цикліни контролюють події клітинного циклу через взаємодію з **циклінзалежними протеїніназами**
- **Циклінзалежні протеїнінази** – високоспецифічні білки-ферменти, регулюють події клітинного циклу через модифікацію (фосфорилування) відповідних білків

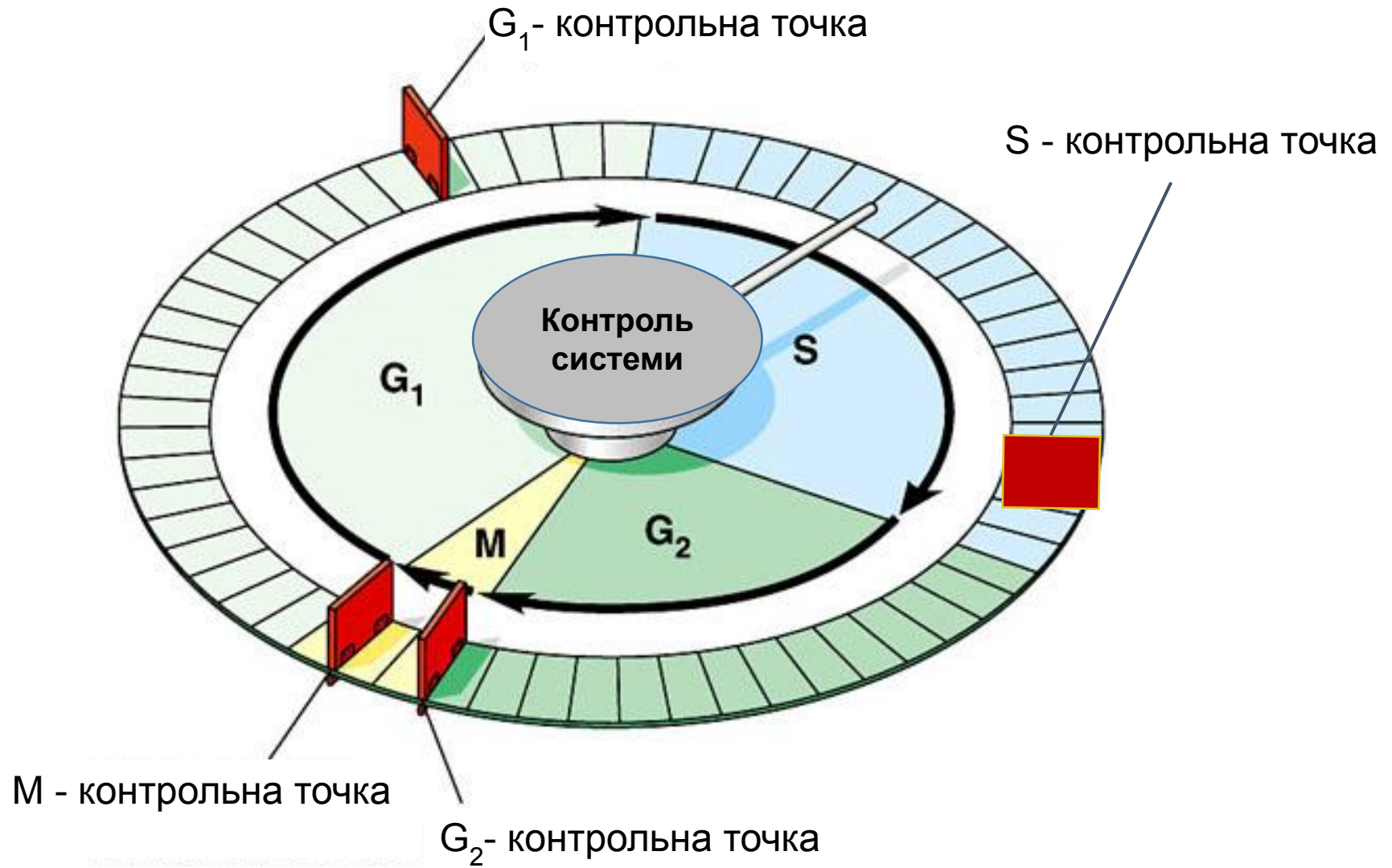

КОНТРОЛЬНІ ТОЧКИ КЛІТИННОГО ЦИКЛУ

В контрольних точках відбувається звірка коректності проходження клітинами відповідних стадій клітинного циклу (зокрема завершення важливих процесів, наприклад, реплікації ДНК)

Забезпечують це спеціальні регуляторні білки, які контролюють проходження клітиною певних стадій клітинного циклу

КОНТРОЛЬНІ ТОЧКИ У КЛІТИННОМУ ЦИКЛІ

РОЛЬ КОНТРОЛЬНИХ ТОЧОК У КЛІТИННОМУ ЦИКЛІ

1. Точка виходу з G_1 -фази; яка у ссавців має назву “Старт” .

Після проходження через цю точку в кінці G_1 -фази обов'язково відбувається перехід клітини в S-період оскольських в ній запускаються відповідні процеси.

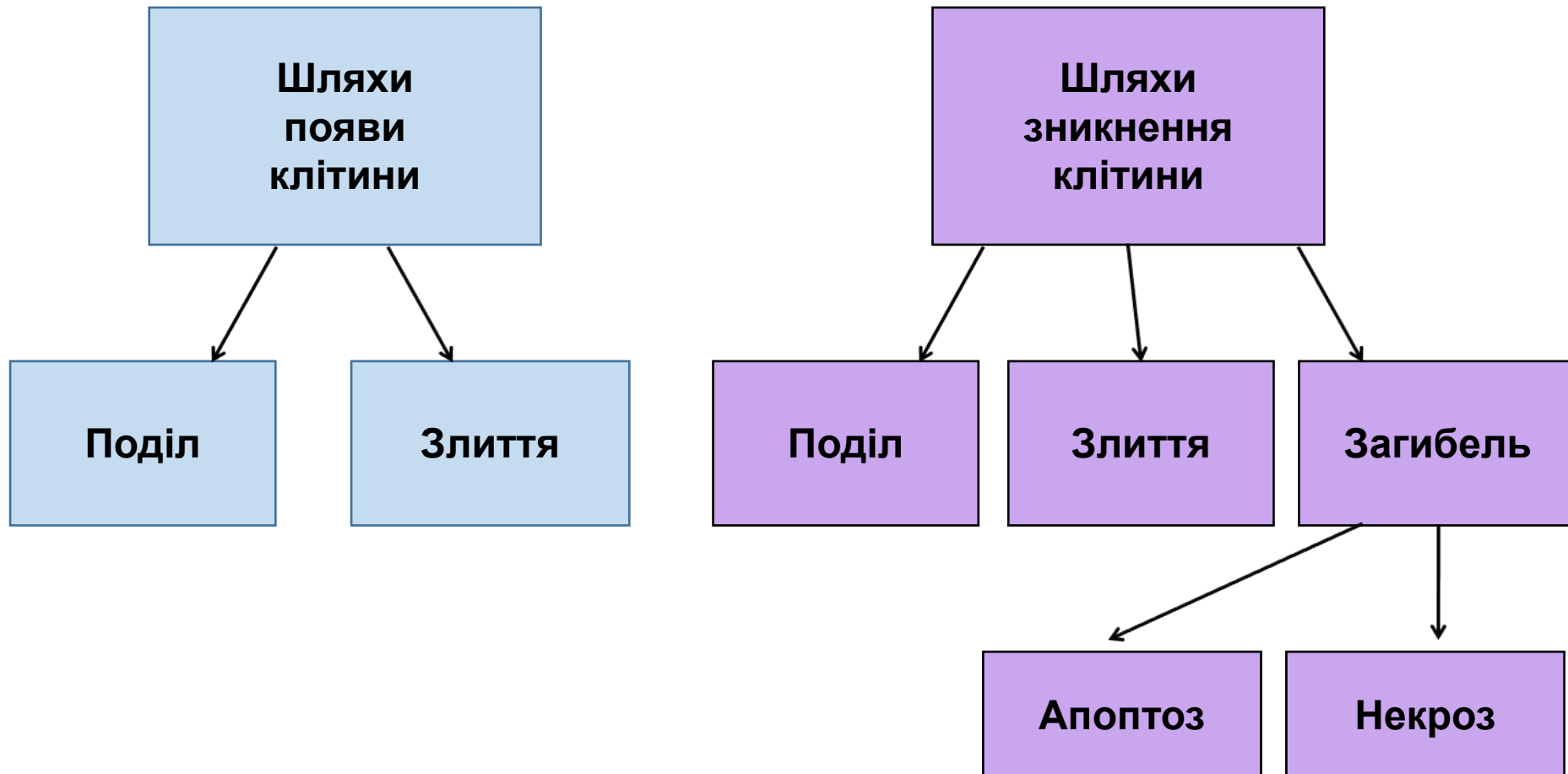
2. Точка S – перевірка точності реплікації.

3. Точка G_2 /M-переходу – перевірка завершення реплікації.

4. Точка M – перехід від метафази до анафази мітозу.

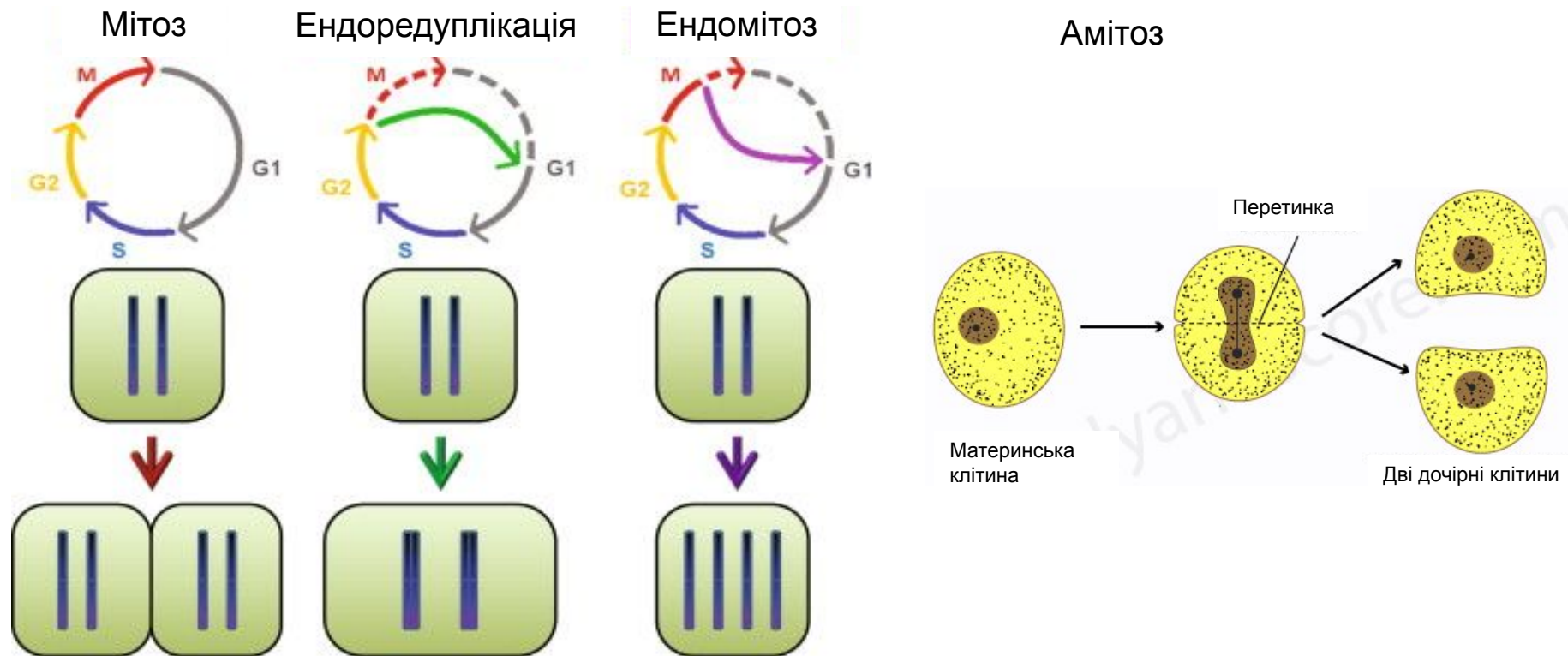
КЛІТИННИЙ ЦИКЛ –

період існування клітини
від моменту її появи до моменту її зникнення

СПОСОБИ ПОДІЛУ СОМАТИЧНИХ КЛІТИН

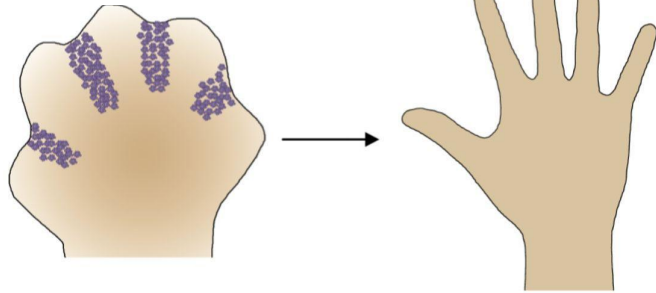
- Мітоз
- Амітоз
- Ендоредуплікація
- Ендомітоз

АПОПТОЗ vs. НЕКРОЗ

Є формою запрограмованої смерті клітин

Будова органів

• Апоптозна клітина

Результат порушення апоптозу у ході органогенезу

Є формою пошкодження клітин, що призводить до їхньої передчасної загибелі

Некроз тканини у місці укусу павука

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ !